

datum: 4 september 2026

Advies VVSG over voorontwerp van wet over de inschakeling van ondernemingen van private opsporing in het sociaal onderzoek

Inleiding

Het voorontwerp van wet (hierna het voorontwerp) voert het regeerakkoord uit.

"Sociale fraude is ontoelaatbaar en heeft als gevolg dat er minder middelen beschikbaar zijn voor de meest kwetsbaren. We sporen sociale fraude dan ook actief op. We verzekeren de rechtstreekse inzage (tenminste voor OCMW's) tot alle nodige informatie, bankrekeningen en eigendommen (in binnen- en buitenland), van o.a. de Nationale Bank en d.m.v. samenwerkingsakkoorden met andere landen (en door bijvoorbeeld de OCMW's – bij een vermoeden van fraude - de mogelijkheid te geven om buitenlands vermogen op te sporen in samenwerking met publieke en private partners.) Zo verzekeren we een transparant totaaloverzicht, breiden we de mogelijkheden van het sociaal onderzoek uit en versterken we de medewerkingsplicht van de hulpvrager. Bij sociale fraude wordt sociale hulp geweigerd en worden onterechte uitkeringen, premies en voordelen teruggevorderd. We maken werk van een ruimer inkomensbegrip, waarbij we ook kijken naar de roerende inkomsten."

1. Wat staat er in het voorontwerp?

Als uit het vooraf uitgevoerd sociaal onderzoek een geheel van aanwijzingen volgt waardoor het OCMW vermoedt dat de cliënt het bezit van een onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten verzwijgt of onjuist aangeeft, dan kan het OCMW een onderzoekskantoor inschakelen. Dit kan voor onroerende goederen en de inkomsten die daaruit voortvloeien in binnen- en buitenland. Het sociaal onderzoek is uitgevoerd als er minstens een gesprek met de hulpvrager, een huisbezoek en de consultatie van de gegevensstromen via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) is geweest.

De motivering is dat sociale fraude beter bestreden kan worden en dat de werklast van de maatschappelijk werkers verlaagd kan worden door OCMW's een bijkomende mogelijkheid te geven om onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten op te sporen.

Het aantal dossiers dat elke maatschappelijk werker behandelt, ligt hoog. Er is al enkele jaren een tekort aan maatschappelijk werkers en tegelijk een stijgend aantal hulpvragen. De hervorming van de werkloosheidswetgeving versterkt die stijging. Zo is het moeilijk voor de OCMW's om hun opdracht uit te voeren. Tijdsgebrek laat niet altijd toe dat de maatschappelijk werker het nodige onderzoek kan uitvoeren om de twijfel weg te nemen of de fraude te bevestigen bij een vermoeden van fraude of onjuiste verklaringen. Onderzoeken in het buitenland gebeuren momenteel niet door de maatschappelijk werkers. Door de mogelijkheid te voorzien om onderzoekskantoren in te zetten, kunnen

maatschappelijk werkers ook tijd vrijmaken voor de opdrachten inzake maatschappelijke begeleiding en re-integratie in de maatschappij van de meest kwetsbare personen, met name via tewerkstelling.

2. Een bijkomende optie voor de OCMW's

Een OCMW beslist zelf om al dan niet gebruik te maken van de mogelijkheid om een onderzoekskantoor in te schakelen. Zo hebben de OCMW's een bijkomende mogelijkheid om na te gaan of een cliënt het bezit van een onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten verzwijgt of onjuist aangeeft.

Dit kan zowel voor onroerende goederen en de inkomsten die daaruit voortvloeien in het binnenland als in het buitenland. Voor onroerende goederen in het binnenland is er al heel veel informatie beschikbaar via datastromen. Voor onroerende goederen in het buitenland is dat veel minder het geval. Deze bijkomende optie zal dus vooral nuttig zijn om na te gaan welke onroerende goederen in het buitenland en de daaruit voortvloeiende inkomsten een cliënt heeft. Dit kan een oplossing zijn voor de frustraties waarmee OCMW's vandaag kampen bij vermoedens van het niet of onjuist aangeven van onroerende goederen in het buitenland.

We zijn niet tegen de mogelijkheid om onderzoekskantoren in te schakelen, aangezien het enerzijds een vrijwillige keuze blijft voor de OCMW's en anderzijds een bijkomend instrument biedt om na te gaan of een cliënt het bezit van een onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten verzwijgt of onjuist aangeeft.

3. Analyse van het voorstel

We gaan kort in op de uitgangspunten van dit voorontwerp.

3.1. Werklastvermindering

Het voorontwerp gaat er algemeen gesteld vanuit dat het inzetten van onderzoekskantoren ervoor zal zorgen dat maatschappelijk werkers tijd kunnen vrijmaken voor maatschappelijke begeleiding en re-integratie.

Het is correct dat maatschappelijk werkers kampen met een hoge werkdruk. Voor onroerende goederen in het binnenland baseren ze zich op de gegevensstromen via de KSZ. Maatschappelijk werkers voeren momenteel geen verder onderzoek naar onroerend goed in het buitenland. Uit de afweging tussen de inzet van middelen en de verwachte resultaten volgt dat dit geen efficiënt gebruik van de beperkte tijd van een maatschappelijke werker is. De werklast beperkt zich in deze gevallen tot het vragen van een verklaring op eer aan de cliënt. Bijgevolg zal het inschakelen van een onderzoekskantoor niet leiden tot een substantiële verlaging van de huidige werklast bij de maatschappelijke werker.

Daartegenover staat dat de procedure om een onderzoekskantoor in te schakelen wel extra opvolging zal vragen zowel door de maatschappelijke werker als de administratie.

We denken hier o.a. aan het opmaken en motiveren van de onderzoeksopdracht, de aanstelling van een onderzoekskantoor via een aanbestedingsprocedure of het toetreden tot een raamovereenkomst, het bezorgen van de nodige informatie, het opvolgen het onderzoeksrapport, ... Het inschakelen van onderzoekskantoren betekent bijgevolg veeleer bijkomende administratieve werklast.

De VVSG vraagt daarom dat er vooraf een raamovereenkomst wordt opgesteld door de POD MI. Zeker voor kleinere OCMW's is dat een meer haalbare piste dan zelf een aanbesteding uit te schrijven. Ook door de POD MI opgestelde modellen om een onderzoekskantoor aan te stellen, kunnen een hulpmiddel zijn.

3.2. Kostprijs

Het kunnen opsporen van onroerende goederen die inkomsten genereren is belangrijk om sociale fraude tegen te gaan. Een onderzoekskantoor inschakelen om een onroerend goed en de bijhorende inkomsten op te sporen is arbeidsintensief, zeker in het buitenland. Dit maakt de inzet ervan ook duur. Voor sommige OCMW's kan dit een drempel zijn om gebruik te maken van deze mogelijkheid. Er zou nagedacht kunnen worden over nadere manieren om de kostprijs te drukken. Vanuit VVSG denken wij graag mee na. Daarbij verwijzen we naar de subsidie van de Vlaamse overheid voor een gelijkaardig onderzoek bij de sociale huisvestingsmaatschappijen dewelke momenteel tussen de € 2.275 en € 12.335 bedraagt.

3.3. Aanrekening onroerend goed

Het volstaat niet om te weten dat er een buitenlands onroerend goed is en hoeveel de inkomsten ervan bedragen. Het OCMW moet ook weten hoe het dit bestaansmiddel moet aanrekenen. Voor de aanrekening van een onroerend goed baseert het OCMW zich op het kadastrale inkomen (of een gelijkaardige fiscale grondslag in het land van herkomst als er daar geen kadastraal inkomen bestaat), het huurbedrag of de bruto-inkomsten uit de buitenlandse onroerende goederen aangeleverd door de buitenlandse belastingdienst. De gevraagde informatie is niet in alle landen voorhanden.

Bij gebrek aan de vereiste informatie is het voor het OCMW niet eenvoudig om de aan te rekenen waarde van het onroerend goed te bepalen. Dat moet verder uitgeklaard worden. Het kan nuttig zijn om hier een aantal handvaten aan te reiken zodat er toch enige eenvormigheid komt in de manier waarop de OCMW's de waarde aanrekenen.

Om de werklast te beperken, vragen we een voorafgaandelijke raamovereenkomst opgesteld door de POD MI, dat er nagedacht wordt over mogelijkheden om de kostprijs te drukken en dat er handvaten worden aangereikt om de aan te rekenen waarde te bepalen.

4. Bezorgdheid over het inzetten van een private partner

Er leeft bezorgdheid over het inzetten van een onderzoekskantoor voor het sociaal onderzoek. Dat schept een precedent. Dit is een principiële keuze met mogelijk verregaande gevolgen die dus goed gekaderd moet worden. Hoewel het voorontwerp dit beperkt tot gevallen waarin vermoedens bestaan van verzwegen onroerende goederen

en inkomsten, bestaat het risico dat hiermee een fundamentele grens overschreden wordt tussen sociaal werk en opsporingsactiviteiten.

4.1. Nood aan een afwegingskader

Een sociaal onderzoek heeft een grote impact op het privéleven van een cliënt. Daarom wordt deze opdracht uitgevoerd door maatschappelijk werkers van een lokale overheid die handelen binnen een wettelijk kader en onderworpen zijn aan het beroepsgeheim.

Nu kunnen voor het eerst private partners actief ingezet worden om een onderdeel van het sociaal onderzoek voor hun rekening te nemen. Dat is nieuw. Het inzetten van een onderzoekskantoor die zelf een deel van het sociaal onderzoek uitvoert, is immers van een andere orde dan het opvragen van informatie die een derde private partner zoals een werkgever sowieso al heeft en aan het OCMW meedeelt. Vaak gebeurt die informatie-uitwisseling via datastromen.

Het voorontwerp beperkt weliswaar de inzet van de private partner tot een technisch en feitelijk onderdeel van de informatieverzameling. Desondanks staan er in het voorontwerp een aantal bepalingen die ruimer zijn dan de voorziene opdracht van een onderzoekskantoor (zie 6.2.) wat de deur openzet voor zaken die de wetgever niet beoogt.

Als er een nieuwe mogelijkheid wordt ingevoerd, is het raadzaam om stil te staan bij de mogelijke impact. Een kader kan voorkomen dat een nieuwe mogelijkheid, onbedoeld, verkeerd of te ruim wordt ingezet.

Een voldoende duidelijk kader is nodig om enerzijds goed af te wegen of de motivatie om een onderzoekskantoor in te zetten een inbreuk op de bescherming van het privéleven door een private partner rechtvaardigt en anderzijds om in de toekomst goed te kunnen afwegen voor welke opdrachten het inzetten van private partners moet kunnen en voor welke niet. Kostenefficiëntie mag niet de enige of de doorslaggevende reden zijn om bestaande publieke onderzoekopdrachten door te schuiven naar private partners. Respect voor de bescherming van het privéleven moet ook mee in rekening gebracht worden.

4.2. Nood aan controle

Rekening houdend met de impact op het privéleven is het belangrijk dat het inschakelen van onderzoekskantoren alleen gebeurt als de specifieke voorwaarden vervuld zijn. Er is dus nood aan een vorm van controle op het respecteren van die voorwaarden.

Het inzetten van een onderzoekskantoor gebeurt op basis van een ondertekende onderzoekopdracht. Het OCMW moet dus een officiële beslissing nemen om een onderzoekskantoor te kunnen inzetten. De voor deze beslissing vereiste motivering is een eerste vorm van interne controle.

Daarnaast lijkt het aangewezen om ook externe controle te voorzien. Dit kan door een onderzoekskantoor te verplichten om bij het ontvangen van zijn opdracht een

voorafgaandelijke controle op het naleven van alle voorwaarden uit te voeren. Dit ontbreekt in het voorontwerp.

Ook de POD MI kan hier een rol opnemen. Bij de jaarlijkse inspectie kan gecontroleerd worden of de aan een onderzoekskantoor overgedragen dossiers voldeden aan alle voorwaarden.

Als het inschakelen van onderzoekskantoren mogelijk wordt, dan vragen wij om:

- De mogelijke opdracht van een onderzoekskantoor ondubbelzinnig te beperken tot onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten;
- Concreet te bepalen welke opdrachten in de toekomst al dan niet uitbesteed kunnen worden aan een private partner en welke opdrachten van het sociaal onderzoek exclusief voorbehouden blijven aan de maatschappelijk werkers;
- Een duidelijk afwegingskader op te stellen;
- Voldoende interne en externe controle te voorzien om het correct inzetten van een onderzoekskantoor te bewaken.

5. Actuele en toekomstige pistes

5.1. Actuele aanpak bij OCMW's

De meeste OCMW's hebben vandaag niet de ruimte om een sociaal onderzoek te doen naar onroerend goed in het buitenland. Dat betekent evenwel niet dat er helemaal niets gebeurt en dat het steeds bij het vragen van een verklaring op eer blijft.

Er kan ingezet worden op maximale controle van de bestaande datastromen. Er kunnen maatschappelijk werkers opgeleid worden en vervolgens vrijgesteld worden om specifiek sociaal onderzoek te doen bij vermoedens van fraude, niet enkel omtrent onroerend goed in het buitenland maar ook ruimer. De controlecel van OCMW Gent is daar een voorbeeld van. Domiciliefraude kan dan weer opgespoord worden door een beroep te doen op de k- lokale politie.

5.2. Inzetten op datastromen

Het optimaliseren en uitbreiden van buitenlandse datastromen over onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten kan op een (kosten-)efficiënte manier en met potentiële impact in alle dossiers sociale fraude helpen tegengaan.

Het ontwikkelen van nieuwe datastromen en het verbeteren van bestaande stromen heeft ook een kostprijs en de implementatie van nieuwe datastromen betekent ook kortstondig extra werklast. Zodra de datastromen operationeel zijn, zijn kostprijs en werklast evenwel beperkt.

Bestaande fiscale datastromen kunnen uitgebreid worden voor toepassingen van de sociale zekerheid. Alle Belgische inwoners moeten nu al hun buitenlandse onroerende goederen aangeven. Dat is uiteraard niet sluitend maar ter controle deelt de fiscus ook steeds meer informatie met andere landen. Zo krijgt de fiscus steeds meer zicht op buitenlands onroerend goed. Bovendien bepaalt de fiscus een waarde (KI) voor

buitenlandse onroerende goederen. Dat is belangrijk voor OCMW's voor de correcte aanrekening van de bestaansmiddelen.

Daarnaast moeten ook nieuwe datastromen met andere landen opgezet worden. Daartoe moeten er meer internationale verdragen afgesloten worden om data over onroerend goed te kunnen uitwisselen.

Het inzetten op datastromen zorgt ervoor dat alle data van een land over onroerende goederen ontsloten worden en dat die informatie beschikbaar is voor alle OCMW's en voor alle cliënten uit die landen. Datastromen hebben dus potentieel impact in heel wat dossiers.

Voor OCMW's zijn datastromen een belangrijke piste waar verder sterk op ingezet moet worden. Datastromen zullen effectief tijdswinst opleveren en zorgen voor een correcte toekenning van hulp aan alle cliënten. De VVSG nam deze eis ook op in het huidige Memorandum.

Ten slotte blijft ook het gericht informeren van cliënten over hun informatieplicht een belangrijk instrument om sociale fraude te voorkomen. Preventie is altijd een eerste belangrijke stap. Preventie betekent het informeren van cliënten, het sensibiliseren van maatschappelijk werkers en het inzetten op goede datastromen.

We vragen om te blijven inzetten op zowel het verbeteren van bestaande als het ontwikkelen van nieuwe datastromen.
--

6. Technisch juridische bespreking voorontwerp

We overlopen de concrete tekst van het voorontwerp en van de memorie van toelichting en formuleren concrete voorstellen tot aanpassing.

6.1. Voorwaarden inzetten onderzoekskantoren

“Als de maatschappelijk werker zijn sociaal onderzoek heeft afgerond en het geheel van aanwijzingen doet vermoeden dat er sprake is van het verzwijgen van onroerend goed en de inkomsten die daaruit voorkomen bvb. tegenstrijdigheden tussen de verklaringen en de door het OCMW vastgestelde elementen. Alleen dan kan er beroep gedaan worden op een onderneming voor private opsporing.”

De zinsnede “het geheel van aanwijzingen doet vermoeden dat er sprake is van” betekent dat er geval per geval een feitelijke beoordeling gemaakt moet worden. Dat is positief omdat het de vrijheid geeft om een individuele afweging te maken. Toch lijkt het aangewezen om de OCMW's hierbij te ondersteunen en handvaten aan te reiken.

Voorstel: In de omzendbrief handvaten aanreiken voor de afweging m.b.t. het al dan niet inschakelen van een onderzoekskantoor.

6.2. Duidelijk afgebakende opdracht

In de Memorie van Toelichting (MvT) en het voorontwerp staan enkele passages die wijzen op een ruimere opdracht voor een onderzoekskantoor.

De volgende passages vragen verduidelijking of worden best aangepast of weggelaten.

- De MvT (p4) vermeldt als voorbeeld ook *“het opsporen van een niet bij het OCMW aangegeven bezoldigde activiteit”*. Dit gaat over zwartwerk.
- In de MvT (p7 en 8) staat *“in het kader van de opdracht om de reële gewoonlijke en effectieve verblijfplaats van de hulpvrager op te sporen en vast te stellen”*. Dit gaat over domiciliefraude.
- De artikelen 3 en 4 van het voorontwerp verwijzen eveneens naar domiciliefraude: *“uitsluitend in het kader van de verificatie van de reële gewoonlijke en effectieve verblijfplaats: het adres van officiële inschrijving in het rijksregister van de hulpvrager en het effectieve adres dat de maatschappelijk werker heeft vastgesteld, indien dit relevant is voor de opsporingsopdracht”*.

Voorstel: De opdracht voor de onderzoekskantoren moet duidelijk afgebakend zijn om foute verwachtingen en onwettig uitgevoerde opdrachten te voorkomen.

- Zorg voor een eenduidige tekst die de mogelijkheid om een onderzoekskantoor in te zetten beperkt tot onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten.
- Verduidelijk wat een onderzoekskantoor moet doen met informatie die hij verneemt en die niet in zijn opdracht vervat zit. Als een onderzoekskantoor zwartwerk of domiciliefraude vaststelt, kan deze informatie gevolgen hebben voor het recht op leefloon van de betrokkene. Maar als dit niet in zijn opdracht vervat zit, mag deze informatie in principe ook niet overgemaakt worden aan het OCMW.
- Verduidelijk dat de opdracht van een onderzoekskantoor strikt beperkt is tot de gegeven opdracht.

6.3. Begrip samenwonende

OCMW-wet: *“Onder “onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten die niet bij het centrum werden aangegeven” wordt verstaan de onroerende goederen van de hulpvrager en **van zijn of haar eventuele samenwonenden** die niet werden opgenomen in databanken van andere openbare instellingen waartoe het centrum toegang heeft door middel van de elektronische stromen die via de Kruispuntbank van de sociale zekerheid verlopen, en die de hulpvrager niet heeft aangegeven bij het centrum.”*

RMI-wet: *“Onder “onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten die niet bij het centrum werden aangegeven” wordt verstaan de onroerende goederen van de hulpvrager en **van de samenwonenden bedoeld in artikel 34 van het koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie die niet werden opgenomen in databanken van andere openbare instellingen waartoe het centrum toegang heeft door middel van de elektronische stromen die via de Kruispuntbank van de sociale zekerheid verlopen, en die de hulpvrager niet heeft aangegeven bij het centrum.”***

Het begrip samenwonende wordt in de RMI-wet duidelijk afgebakend. Dit zijn alleen de samenwonenden die onderhoudsplichtig zijn (cfr. art. 34 RMI-KB). In de OCMW-wet wordt het begrip samenwonende niet duidelijk afgebakend. Bij het toekennen van maatschappelijke dienstverlening (behalve voor het equivalent leefloon – zie verder) moet het OCMW nagaan wat er nodig is om de menselijke waardigheid te garanderen. Hoe het OCMW dat doet, is niet vastgelegd. In de praktijk zal het OCMW de inkomsten en de uitgaven van de cliënt en zijn samenwonenden in kaart brengen (zoals opgenomen in de MvT p3). Maar er is geen wettelijke bepaling die dit verplicht, noch een bepaling die vastlegt met welke inkomsten en uitgaven van welke samenwonenden het OCMW rekening moet houden. Er is alleen een bepaling die stelt dat het OCMW de bestaansmiddelen moet berekenen conform de RMI-wetgeving om de (gedeeltelijke) terugbetaling door de POD MI van het toegekende equivalent leefloon te krijgen. Alleen dan is het begrip samenwonende duidelijk afgebakend en geldt artikel 34 RMI-KB (zie [Justel databank](#)).

Het voorontwerp bepaalt niet duidelijk welke samenwonenden in welke situaties in het onderzoek van een onderzoekskantoor betrokken kunnen zijn. Vallen ook mensen die niet onderhoudsplichtig zijn t.o.v. de cliënt onder dit begrip, zoals een bevriend koppel bij wie de cliënt inwoont? Het inzetten van een onderzoekskantoor voor het onderzoeken van onroerend goed in het buitenland is een verregaande inmenging in het privéleven. Conform de AVG-wetgeving moet in de wet duidelijk bepaald zijn welke categorieën van personen betrokken zijn bij deze verwerking. Ook de Raad van State gaf dit aan in zijn advies. De huidige formulering is onduidelijk en bepaalt niet welke samenwonenden gevat kunnen zijn in een onderzoek naar onroerend goed in het buitenland.

Voorstel: Baken het begrip samenwonende duidelijk af conform artikel 34 RMI-KB.

6.4. AVG

In afwachting van het advies van de Gegevensbeschermingsautoriteit formuleren we alvast een aantal aandachtspunten en bezorgdheden.

- *“De maatschappelijk werker verstrekt volgende gegevens aan de onderneming voor private opsporing:*

1° identificatiegegevens van de hulpvrager: de naam, de voornaam, het identificatienummer van de sociale zekerheid, en het nationaal identificatienummer van een ander land waar de hulpvrager een band mee heeft en de naam van dat land, indien dit relevant is voor de opsporingsopdracht;”

Alleen de identificatiegegevens van de hulpvrager worden bezorgd. Dit is onvoldoende om de onroerende goederen van de samenwonenden op te sporen.

Voorstel: Verduidelijk van welke samenwonenden de onroerende goederen onderzocht mogen worden (zie 6.3.) en voeg desgevallend de identificatiegegevens van die samenwonenden toe.

- *“2° uitsluitend in het kader van de verificatie van de reële gewoonlijke en effectieve verblijfplaats: het adres van officiële inschrijving in het rijksregister van de hulpvrager en het effectieve adres dat de maatschappelijk werker heeft vastgesteld, indien dit relevant is voor de opsporingsopdracht;”*

Deze gegevens wordt bezorgd om de reële gewoonlijke en effectieve verblijfplaats op te sporen. Dit gaat over de opsporing van domiciliefraude en dat behoort niet tot de opdracht van een onderzoekskantoor.

Voorstel: Verwijder dit of verduidelijk waarom deze informatie relevant is in het kader van een onderzoek naar onroerend goed.

- *“1° alle andere relevante objectieve gegevens die het OCMW hebben doen twifelen aan de volledigheid van de aangegeven onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten die de onderneming van private opsporing in staat stellen de door het centrum toevertrouwde opsporingsopdracht uit te voeren;*

2° alle andere relevante objectieve gegevens waarvoor een uitdrukkelijk gemotiveerd verzoek van deze onderneming van private opsporing is ingediend om zijn onderzoek te vergemakkelijken.”

Door de ruime formulering ‘alle andere relevante objectieve gegevens’ lijkt het alsof op vraag van een onderzoekskantoor ook bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens overgemaakt mogen worden. Dit is niet proportioneel in het licht van de gegeven opdracht. Het opvragen van bijvoorbeeld politieke opvattingen, seksuele geaardheid en eventuele strafrechtelijke veroordelingen kan immers niet relevant zijn voor de opdracht van een onderzoekskantoor. Dit lijkt misschien vanzelfsprekend maar er kan niet voorzichtig genoeg omgegaan worden met deze persoonsgegevens. Daarom raden wij aan om dit expliciet te verduidelijken.

Voorstel: Verduidelijk in de wet dat bijzondere persoonsgegevens en strafrechtelijke persoonsgegevens niet overgemaakt mogen worden aan een onderzoekskantoor en evenmin opgevraagd mogen worden door een onderzoekskantoor.

- In de MvT (p8) staat dat de maatschappelijk werker de hulpvrager moet informeren conform art. 13 van de AVG over het feit dat persoonsgegevens kunnen worden overgedragen aan een derde.

De samenwonenden die desgevallend in het onderzoek betrokken zijn, worden op deze manier onvoldoende geïnformeerd. De samenwonenden tekenen zelf geen aanvraagformulier. Het minimale sociale onderzoek omvat een gesprek met de hulpvrager maar niet met de samenwonende.

Voorstel:

- Neem deze informatieverplichting ten aanzien van de hulpvrager mee op als een verplicht element van het aanvraagformulier.
- Neem de verplichting op om de samenwonende te informeren over het sociaal onderzoek waarbij via de KSZ en ook mogelijks via een onderzoekskantoor in het buitenland informatie over zijn bestaansmiddelen kan worden opgevraagd.

6.5. Toegang tot onderzoeksrapport

“In het centrum mag enkel de maatschappelijk werker die belast is met het dossier van de hulpvrager, toegang hebben tot de persoonsgegevens in het onderzoeksrapport dat de onderneming van private opsporing aan het centrum heeft verstrekt. De maatschappelijk werker neemt de resultaten van de private opsporing op in het sociaal verslag en doet een voorstel tot beslissing aan de Raad voor maatschappelijk welzijn op basis van alle tijdens het sociaal onderzoek verzamelde elementen. Het onderzoeksrapport van onderneming van private opsporing wordt bij het sociaal dossier gevoegd.”

In Vlaanderen beslist het Bijzonder comité voor de sociale dienst (BCSD) over individuele hulpverlening. Niet de Raad voor maatschappelijk welzijn (RVMW).

Voorstel: Verduidelijk wie de beslissing over individuele hulpverlening kan nemen per regio.

Enkel de maatschappelijk werker die belast is met het sociaal onderzoek mag toegang hebben tot de persoonsgegevens vervat in het onderzoeksrapport. Dit is moeilijk werkbaar in de praktijk.

Bij het opmaken van een sociaal verslag is er overleg met collega's en/of het diensthoofd. Dit met het oog op kwaliteitsbewaking en het ontwikkelen van een gedragen visie. Omwille van de continuïteit in de dienstverlening bij ziekte of verlof alsook omwille van de archiveringsverplichting gedurende 10 jaar zullen meerdere mensen toegang hebben tot het onderzoeksrapport. Na het ontvangen van het onderzoeksrapport beslist het OCMW of het de resultaten zal gebruiken. Om deze beslissing te nemen zal er opnieuw overleg nodig zijn tussen de maatschappelijk werker en andere collega's en/of het diensthoofd. Als alleen de betrokken maatschappelijk werker toegang mag hebben, betekent het doorgeven van informatie uit het onderzoeksrapport een inbreuk op de AVG-wetgeving en kan dit o.a. leiden tot schadevergoedingen ten voordele de cliënt.

Voorstel: Breid de groep van mensen die toegang hebben tot dit onderzoeksrapport uit.

Als het onderzoeksrapport deel uitmaakt van het sociaal dossier is het mogelijk dat de leden van het BCSD hiertoe toegang hebben. In bepaalde OCMW's hebben de BCSD-leden volledige toegang tot het sociaal dossier. In elk geval hebben ze de mogelijkheid om als raadslid om het volledige dossier op te vragen. Wanneer de toegang tot dit rapport beperkt is tot de maatschappelijk werker moet dit ook duidelijk zijn voor de leden van het BCSD.

Voorstel: Verduidelijk dat de toegang tot het onderzoeksrapport niet mogelijk is voor de leden van het BCSD of de Raad voor Maatschappelijk welzijn. De relevante elementen zullen immers worden opgenomen in het sociaal verslag.

6.6. Bewaartermijn

“§ 6. Het centrum bewaart de persoonsgegevens die de onderneming van private opsporing heeft verstrekt in het kader van de in het eerste lid bedoelde opdracht, gedurende tien jaar.”

Als het onderzoeksrapport deel uitmaakt van het sociaal dossier dan zijn mogelijks ook de bewaartermijnen van de archiefselectielijsten van toepassing. Sociale verslagen met inbegrip van feitelijke verslagen moeten bvb voor onbepaalde duur bewaard worden.

Voorstel: Verduidelijk hoe deze beide bewaartermijnen zich ten opzichte van elkaar verhouden.

6.7. Beroepsgeheim

“§ 7. Wanneer zij kennis hebben van de informatie die werd verzameld in het kader van de opdracht van private opsporing die het centrum overeenkomstig paragraaf 1 heeft toevertrouwd, zijn de in artikel 29 van de wet van 18 mei 2024 tot regeling van de private opsporing bedoelde personen tot geheimhouding verplicht.”

Dit gaat alleen over de informatie die de onderneming zelf heeft verzameld. Maar het onderzoekskantoor ontvangt ook gegevens van het OCMW. Ook deze informatie is gevoelig en moet beschermd worden door het beroepsgeheim.

Voorstel: Pas deze passage aan zodat ook de informatie die het onderzoekskantoor van het OCMW krijgt onder het beroepsgeheim valt.

In deze passage staat ‘geheimhouding’. In de memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat het hier over het beroepsgeheim gaat.

Voorstel: Vervang het woord ‘geheimhouding’ door ‘beroepsgeheim’. Op deze manier is er geen onduidelijkheid mogelijk over het van toepassing zijn van art.458 Swb op de onderzoekskantoren.

6.8. Kostprijs

“De vergoeding van de onderneming van private opsporing die de opsporingsopdracht overeenkomstig het eerste lid heeft uitgevoerd, komt ten laste van het centrum. Er mag geen financiële bijdrage worden gevraagd of aangerekend aan de hulpvrager, ongeacht het resultaat van de opsporingsopdracht.”

Sinds 2021 kunnen sociale huisvestingsmaatschappijen via een onderneming voor private opsporing een onderzoek naar onroerend goed in het buitenland laten uitvoeren. De Vlaamse overheid sloot een raamovereenkomst af waardoor de sociale huisvestingsmaatschappijen vlot een onderneming voor private opsporing kunnen inzetten. De kostprijs van een onderzoek bij de sociale huisvestingsmaatschappijen bedraagt momenteel gemiddeld € 1.287. De voorziene subsidie ligt tussen de € 2.275 en € 12.335. De Vlaamse overheid betoelaagt 75% van deze kostprijs (zie

<https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1639835/verslag/1643444>).

In tegenstelling tot de Vlaamse overheid voorziet de federale overheid in dit voorontwerp geen financiële vergoeding. De kostprijs is volledig ten laste van het OCMW.

6.9. Praktische werking

In de wet van 18 mei 2024 inzake de private opsporing, is er een duidelijk kader en kwaliteitscontrole voorzien. Onderzoekskantoren zijn o.a. vergunningsplichtig en er is ook een toezichthoudende overheid met de mogelijkheid om te sanctioneren. Het is positief dat er een duidelijk gecontroleerd kader is.

Om gebruik te kunnen maken van een onderzoekskantoor moet er o.a. een onderzoekopdracht getekend worden tussen de opdrachtgever en de opdrachthouder. Concreet betekent dit dat het OCMW als organisatie deze opdracht zal moeten tekenen. Wie mag juridisch deze opdracht geven? Is dat het BCSD in het kader van de toekenning van dienstverlening? Is dat de Raad voor maatschappelijk welzijn? Of kan deze bevoegdheid gedelegeerd worden aan het Vast Bureau of aan de Algemeen directeur?

Het opdrachtdocument wordt door beide partijen ondertekend. In het geval van een publiekrechtelijke rechtspersoon, geldt dit ook voor de bevoegde voogdijoverheid. Betekent dit dat de federale overheid mee zal moeten tekenen voor elke onderzoeksoopdracht van het OCMW? Of is de Vlaamse overheid hier bevoegd?

Voorstel: Verduidelijk wie bevoegd is om deze opdracht te ondertekenen en wie de bevoegde voogdijoverheid is.

6.10. Foutieve verwijzing

“Art. 2. In artikel 60, § 1, derde lid, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn worden de volgende wijzigingen aangebracht:

“1° de zin “Het centrum moet voor het sociaal onderzoek een beroep doen op de maatschappelijk werkers bedoeld in artikel 47 of artikel 183 van het Vlaams decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur” wordt aan het begin van het lid ingevoegd”

Er wordt verwezen naar de artikelen 47 en 183 van het decreet lokaal bestuur. Artikel 47 verwijst niet naar de opdracht van een maatschappelijk werker.

Voorstel: Pas de verwijzing aan en voeg het correcte artikel toe.

6.11. Opdracht inspectie

De inspectie krijgt toegang tot het onderzoeksrapport om te controleren of de maatschappelijk werker wel met alle elementen uit het onderzoeksrapport rekening heeft gehouden.

Het OCMW moet beslissen of het gebruik wil maken van de informatie uit het onderzoeksrapport. Om deze beslissing te kunnen nemen, moeten de relevante elementen van het onderzoeksrapport gedeeld worden met de leden van het bevoegde OCMW-orgaan. De resultaten van het onderzoeksrapport zullen ook met andere collega's en/of het diensthoofd besproken worden. Zo gebeurt de facto een interne controle op de resultaten en het gebruik ervan door de maatschappelijk werker. De toegang tot dit onderzoeksrapport voor de inspectie is niet nodig.

De controle door de inspectie wijst eerder op een controle van de maatschappelijk werker dan op de controle van de opbouw van het sociaal dossier. Het personeel van het OCMW is een regionale bevoegdheid en geen federale bevoegdheid. Het lijkt ons eerder zinvol om de inspectie te laten controleren of de beslissing/afweging om een onderzoekskantoor in te zetten correct is gebeurd.

Voorstel: Geef de inspectie geen toegang tot het onderzoeksrapport.

7. Besluit

Sociale fraude moet bestreden worden. We zijn niet tegen de mogelijkheid om onderzoekskantoren in te schakelen, aangezien het enerzijds een vrijwillige keuze blijft voor de OCMW's en anderzijds een bijkomend instrument biedt om na te gaan of een cliënt het bezit van een onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten verzwijgt of onjuist aangeeft.

Rekening houdend met de administratie en opvolging die het inschakelen van een onderzoekskantoor met zich mee kan brengen, betekent dit voorontwerp geen substantiële vermindering van de werklust. Om de bijkomende werklust te beperken, vragen we een voorafgaandelijke raamovereenkomst opgesteld door de POD MI en handvaten om de aan te rekenen waarde te bepalen. De kostprijs voor het inzetten van onderzoekskantoren is ook hoog en komt volledig ten laste van het OCMW. Daarom zou er nagedacht moeten worden over mogelijkheden om de kostprijs te drukken.

Het inzetten van onderzoekskantoren kan ook risico's inhouden waaronder het onder druk zetten van de opdracht sociaal werk. Om tegemoet te komen aan de bezorgdheden die leven omtrent het inzetten van een private partner, vragen we dat de mogelijke opdracht van een onderzoekskantoor beperkt wordt tot onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten en dat er voldoende interne en externe controle voorzien wordt om het correct inzetten van een onderzoekskantoor te bewaken. Een duidelijk kader is nodig om de afweging omtrent het inzetten van een private partner goed te kunnen maken nu en in de toekomst.

Het inzetten van een onderzoekskantoor is een bijkomende mogelijkheid. We vragen om te blijven inzetten op zowel het verbeteren van bestaande als het ontwikkelen van nieuwe datastromen. Datastromen kunnen immers op een (kosten-)efficiënte manier en met impact in veel dossiers sociale fraude tegengaan

Samenvattend, we zijn niet tegen de mogelijkheid om onderzoekskantoren in te schakelen, aangezien het enerzijds een vrijwillige keuze blijft voor de OCMW's en anderzijds een bijkomend instrument biedt om na te gaan of een cliënt het bezit van een onroerend goed en de daaruit voortvloeiende inkomsten verzwijgt of onjuist aangeeft.

- Omwille van een aantal bezorgdheden vraagt de VVSG wel om:
 - De opdracht van een onderzoekskantoor ondubbelzinnig te beperken tot onroerende goederen en de daaruit voortvloeiende inkomsten;
 - Een kader te voorzien voor de afweging omtrent het inzetten van een private partner nu en in de toekomst.
- De VVSG vraagt om ook rekening te houden met alternatieve pistes om fraude te bestrijden. Daarom vragen we om blijvend in te zetten op enerzijds het verbeteren van bestaande datastromen en anderzijds het ontwikkelen van nieuwe datastromen.
- Ten slotte vragen we om rekening te houden met de technische, juridische opmerkingen die impact hebben op de toepassing van deze nieuwe wetgeving in de praktijk.